

М. В. Курка,
аспірант, Національний університет біоресурсів і природокористування України
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0004-1170-1395>

DOI: 10.32702/2306-6814.2024.24.179

МЕТОДОЛОГІЯ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОБОТИ ОРГАНІВ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК СУБ'ЄКТА У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

М. Kurka,
PhD in Public Administration, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

METHODOLOGY FOR MEASURING THE EFFECTIVENESS OF STUDENT GOVERNMENT
ORGANIZATIONS AS AN ACTOR IN THE FIELD OF PUBLIC ADMINISTRATION
AND MANAGEMENT

Органи студентського самоврядування (ОСС) у закладах вищої освіти України є суб'єктом у громадянському суспільстві, що має представляти інтереси понад мільйона здобувачів освіти станом на зараз. Автономія університетів у демократичних державах побудована на студентоцентричних принципах, де органи студентського самоврядування є одним із ключових стейкхолдерів, мають широкий пул повноважень, які часом виходять навіть за межі самого університету. Україна, що прагне відповідати стандартам Європи, має обов'язково включати студентів до управління закладами освіти, що вже регламентовано статтею 40 Закону України про вищу освіту. Проте говорити про ефективність роботи студентського самоврядування науковою мовою неможливо, адже відсутня методологія для релевантної та об'єктивної оцінки. Більша частина наукових робіт досі розглядають студентське самоврядування зі сторони педагогіки, юриспруденції, історії чи соціології. Дана робота вперше пропонує оригінальну методологію для оцінки ефективності органів студентського самоврядування на основі поняття інституційної спроможності. Це дозволяє об'єктивно оцінити всі складові роботи ОСС на основі законодавства та найкращих практик, а також побудувати траєкторію розвитку спеціалізовану під кожен окремий ОСС.

Student government organizations (SGOs) in higher education institutions of Ukraine are important actors in civil society that should represent the interests of more than a million students today. The autonomy of universities in democratic countries is based on student-centered principles, where student self-government bodies are one of the key stakeholders. Their activities cover a wide range of powers that not only provide students with the opportunity to influence the internal processes of universities, but also create the basis for their participation in solving issues at the community, city, or even state level. Ukraine, which seeks to meet European standards, must include students in the governance of educational institutions, which is already regulated by Article 40 of the Law of Ukraine on Higher Education.

However, it is impossible to talk about the effectiveness of student government organizations in scientific terms. The reason for this is the lack of a clear methodology that would allow for a scientific and objective analysis of the work of the SGOs, taking into account all its components. Most Ukrainian scientific works still consider student self-government from the perspective of pedagogy, law, history or sociology.

This paper is the first to propose an original methodology for assessing the effectiveness of student self-government bodies based on the concept of institutional capacity. It is built on two key components: Ukrainian legislation and best practices of student government bodies. The methodology consists of 51 criteria that allow us to assess all aspects of the work of the SGOs using clear indicators. This allows not only to analyze the weaknesses and strengths of student government at a particular university, but also to determine a customized development trajectory and launch a global system of independent audit. This approach stimulates the systemic development of student and youth organizations, builds effective institutions, and makes a significant contribution to the evolution of the education system, civil society, and democratic processes in Ukraine.

Ключові слова: студентське самоврядування, заклад вищої освіти, інституційна спроможність, публічне управління та адміністрування, громадянське суспільство.

Key words: student government, higher education institution, institutional capacity, public management and administration, civil society.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Органи студентського самоврядування (надалі — ОСС) у закладах вищої освіти (надалі — ЗВО) України є громадянською інституцією, що має представляти інтереси понад мільйона [1] здобувачів освіти станом на зараз. Розвинуті ОСС необхідними для якісної освіти, та це визначено стандартами Європейської асоціації університетів та Болонського процесу. Цей процес включає закріплення автономії студентів і їхньої участі у прийнятті рішень як однієї з основних складових демократичної системи управління університетом. В Україні студентське самоврядування набуває ще більшого значення, враховуючи зачаток трьох державних революцій саме студентами, що підкреслює проактивну позицію цієї групи населення у країні. Саме тому потрібно розглядати ОСС саме як суб'єкт у сфері публічного управління та започаткувати методологію для оцінки його ефективності. Існуючі наукові дослідження не пропонують таких підходів, тож дана робота покликана дослідити цей аспект і запропонувати рішення. Це допоможе не просто почати предметну дискусію про оцінку ефективності роботи ОСС, але й започаткувати практику регулярних досліджень на основі аудиту та створення аналітики, що стимулюватиме стрімкий системний розвиток ОСС, за яким слідує підвищення якості освіти, життя студентів та укріплення фундаменту громадянського суспільства.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Існує значний доробок вітчизняних вчених, що стосується студентського самоврядування, зокрема роботи Гаргуна С. [2], Демченка Ю. [3], Добридня А. [4], Ступака О. і Козорога А. [5], Зленко А. та Ісайкіної О. [6], Бірюкової М. [7], Хрикова Є., Кравченко О. та Васиньової Н. [8], Коралевського Я. [9], Підгаєцької А. [10]. Проте, переважна частина цих робіт розглядають ОСС із точки зору педагогіки, юриспруденції, співпраці з науково-педагогічними працівниками чи історичного дискурсу. Це не дає можливості оцінити ефективність виконання головної функції ОСС — представляти інтереси студентів.

Для розгляду ОСС як суб'єкта, що діє у площині вищої освіти та за її межами можна заручитись досвідом зарубіжних колег. Найкраще це висвітлено в роботі О. Деркача [11], що описує вплив студентського самоврядування на розвиток університетської автономії в Польщі. Стаття описує основні компетенції студентського самоврядування в Польщі, його роль як у закладах вищої освіти, так і на вищому рівні. Розглянуто такі форми ОСС як Парламент студентів та Рада студентського уряду, встановлено особливості ОСС у Польщі та відмінності від української системи.

Окрім того, науковці всього світу стверджують важливість участі студентів у процесах управління закладами вищої освіти та їх функцій як інституту громадянського суспільства. Наприклад, у Канаді це досліджують Кеннеді Дж. та Пек С. [12], Португалії — Кардосо С. та

Сантос С.М. [13], Італії — Фороні М. [14], Норвегії — Мікельсен С. і Стенсекер Б. [15], Великій Британії — Роджерс Т., Фріман Р., Вільямс Дж. і Кейн Д. [16], загалом у Європі — Пабіан П і Мінксова Л. [17].

Окрім того, існує унікальний кейс Чехії, де студенти відігравали важливу роль на кількох вирішальних етапах сучасної історії держави та мали змогу закріпити центральну позицію після 1989 року в новій демократичній моделі управління вищою освітою. Його досліджують та аналізують у сучасності Pabian, P., Hupdlova, L., & Provazkova, K [18].

Серед вітчизняних вчених тему ОСС у рамках автономії ЗВО піднімають Заєць С. і Бережна Т. [19], Скиба Ю., Чернова Л. і Паламарчук О. [20] — пишуть про зв'язок ОСС і якості вищої освіти; Дараган Т. та Власюк О. [21], Давидюк М. [22]; Трибулькевич К. [23] згадують впровадження автономії університетів із контекстом ОСС.

Усі перераховані вище роботи підтверджують роль самоврядування студентів як активного суб'єкта у процесах управління закладами вищої освіти та представника студентів. Проте, жодна з них не дає методології оцінки ефективності роботи органів студентського самоврядування.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Запропонувати теоретичний підхід та методологію для аналізу ефективності роботи студентського самоврядування у закладах вищої освіти як інституту громадянського суспільства, що покликаний представляти інтереси студентів.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

I. Основа методології визначення ефективності роботи органів студентського самоврядування як суб'єкта у сфері публічного управління та адміністрування

Органи студентського самоврядування необхідно розглядати як громадську інституцію, що представляє здобувачів освіти та діє у сфері публічного управління та адміністрування. Відповідно до Закону України про вищу освіту [24] "У закладах вищої освіти та їх структурних підрозділах діє "студентське самоврядування, яке є невід'ємною частиною громадського самоврядування відповідних навчальних закладів". Виходячи із цього можливо побудувати паралелі між ОСС та громадськими організаціями, іншими громадськими інститутами чи органами влади, що дозволять застосувати вже існуючі способи оцінки ефективності роботи організацій.

Оцінку ефективності роботи ОСС запропоновано побудувати навколо поняття інституційної спроможності — здатності інституції (організації) ефективно виконувати свої функції, досягати поставлених цілей та забезпечувати сталість своєї діяльності впродовж часу [25]. Концепт є ключовим у розвитку організацій та сфері публічного управління, оскільки визначає рівень професійності організації у наданні послуг, реалізації політик та адаптації до змінюваних умов. За інституцію у даній роботі прийнято вважати сукупність органів студентського самоврядування у окремо взятому закладі вищої освіти.

Це дослідження стосується виключно органів студентського самоврядування у закладах вищої освіти та обмежується лише ними з метою створення якісної та влучної методології для оцінки ефективності їх роботи.

Методологія вирішує дві задачі, що сприяють розвитку ОСС як інституції громадянського суспільства:

1. Об'єктивна оцінка інституційної спроможності органів студентського самоврядування у закладі вищої освіти

2. Створення траєкторії розвитку для органів студентського самоврядування у закладі вищої освіти

Критерії для оцінки розроблені на основі Закону України "Про вищу освіту" та практики ОСС у закладах вищої освіти, дослідженої в рамках реалізації автором даної статті проєкту "Розвиток ОСС" у громадській спілці "ГС Українська Студентська Ліга" (надалі — УСЛ), а також досвіду роботи автора на посадах Голови Студентського парламенту та Конференції студентів КНУ ім. Тараса Шевченка, Голови Студентського парламенту факультету радіофізики, електроніки та комп'ютерних систем та Голови відокремленого підрозділу УСЛ у м. Київ.

Для розуміння портрету стейкхолдера, для якого розроблено дану методологію, окреслимо типову структуру органів студентського самоврядування в закладі вищої освіти. Вона складається із представницької гілки, найвище місце в якій посідає Конференція студентів Університету; виконавчої гілки, що діє на всіх рівнях та структурних підрозділах (факультетах, науково-навчальних інститутах, гуртожитках; контрольно-ревізійної та виборчих комісій, що уповноважені виключно проводити вибори.

Оцінювання рекомендовано проводити раз на рік, оскільки відповідно до Закону України "Про вищу освіту" каденція ОСС складає один рік. Оцінювання має проводитись експертами від незалежною від ЗВО організацією у такому порядку:

1. Попередня перевірка нормативно-правових документів ОСС: Положення про ОСС, інші положення та документи, що визначають структуру, функції ОСС чи їх залученість до тих чи інших процесів у ЗВО.

2. Проведення аудиту — зустрічі в офлайн чи онлайн форматі, протягом якої експерти задають релевантні питання до представників ОСС та формують запит для надання вичерпного списку джерел інформації (документів, посилань на інформаційні ресурси тощо) для підтвердження чи спростування відповідності роботи ОСС критеріям.

3. Аналіз отриманих даних та перевірка джерел інформації.

4. Підготовка проєкту звіту, супервізія проєкту іншими експертами, що не долучені до роботи з даним ЗВО.

5. Надсилання проєкту звіту до ОСС, отримання та розгляд експертами коментарів, заперечень та скарг отриманих від ОСС.

6. Формування фінального звіту експертами, що включає рекомендовану траєкторію розвитку для ОСС.

II. Критерії для оцінювання

Критерії розбиті на три принципово різних категорії: базові та додаткові дозволяють оцінити інституційну спроможність ОСС у кількісному еквіваленті та отримати бал від 1 до 100. Критичні критерії є основоположни-

Таблиця 1. Критичні критерії

Критерій	Індикатори
1.1. Голову вищого виконавчого органу обрано прямим таємним голосуванням	Виборча документація, пости на інфоресурсах ОСС
1.2. Положення існує, затверджене на КСУ, відповідає ЗУ	Перевірка положень юристом
1.3. Вищий представницький орган збирається і приймає рішення не менше рази на рік	Протоколи КСУ, інфоресурси ОСС
1.4. Студенти входять до комісій, дорадчих органів, ВР та КТК	Документи, що підтверджують входження студентів до відповідних органів
1.5. Кошти ОСС виділяються та використовуються	Кошторис, звіти про використання коштів

ми для виконання задля уникнення можливості інституційної кризи ОСС — вони не включені до сумарного балу.

Кожен критерій має індикатори, за якими відбувається його перевірка. Критерії, що формують сумарну оцінку, мають чітку градацію, що дозволяє об'єктивно виставити конкретний бал.

1. Критичні критерії

Побудовані на основі симбіозу закону і практики. Це ті критерії, які на практиці треба виконати найпершими, щоб забезпечити ОСС від інституційної кризи. Вони не враховуються при сумарній оцінці ОСС, просто необхідно виконати 4 із 5 чи більше критеріїв (Табл. 1).

Таблиця 2. Базові критерії

Критерій	Індикатори	Бали	Макс. бал
2.1. Положення затверджене вищим представницьким органом	Протокол КСУ, підписи на положенні	1 – немає затвердження адміністрацією 2 – є протокол КСУ про затвердження 3 – у положенні є необхідні підписи КСУ	3
2.2. Положення не суперечить ЗУ	Перевірка положень юристом	0 – є критичні невідповідності закону, які впливають на ключові аспекти роботи ОСС, що може спричинити інституційну кризу 1–3 – є не критичні невідповідності, які впливають на другорядні аспекти, що не спричиняють інституційної кризи	3
2.3. Вищий представницький орган формується без суперечності із ЗУ	Перевірка положень юристом	0 – є критичні невідповідності закону, такі як порушення суті прямих виборів чи принципу таємності 1–3 – є не критичні недоліки процесу формування	3
2.4. Вищий представницький орган збирається і приймає рішення не менше рази на рік	Протоколи КСУ, інфоресурси ОСС	1 – збирається формально, фактично не може ефективно представляти інтереси студентів 2 – функціонує на постійній основі, збирається і приймає рішення	2
2.5. Вищий представницький орган затверджує звіт вищого виконавчого органу	Протоколи КСУ, інфоресурси ОСС	2 – звітування відбулось, є протокол із затвердженням	2
2.6. Вищий представницький орган затверджує розподіл коштів виділених на ОСС	Протоколи КСУ, інфоресурси ОСС	2 – затвердження відбулось, є протокол із затвердженням	2
2.7. Вищий представницький орган затверджує склад КРК	Протоколи КСУ, інфоресурси ОСС	2 – затвердження відбулось, є протокол із затвердженням	2
2.8. КРК працювала, тобто проконтролювала кошти виділені на ОСС	Протоколи засідань КРК	1 – КРК існує формально, реально не працює 2 – КРК функціонує, відбуваються засідання, є протоколи	2
2.9. ОСС отримало погодження на виділення коштів на Вченій Раді	Копія протоколу ВР	1 – ОСС подали на затвердження 3 – ВР затвердила	3
2.10. ОСС витратило кошти, у розмірі не меншому ніж 50%	Кошторис, звіти з використання коштів	Оцінюється за глобальним рейтингом усіх ЗВО, але використання менше 50% гарантованих ЗУ коштів буде оцінюватись у нуль балів	3
2.11. Представницький орган на рівні стр. підрозділу сформовано без суперечності із ЗУ	Перевірка положень юристом	0 – є критичні невідповідності закону, такі як порушення суті прямих виборів чи принципу таємності 1–3 – є не критичні недоліки процесу формування	2

Критерій	Індикатори	Бали	Макс. бал
2.12. Представницький орган на рівні стр. підрозділів збирався і приймав рішення не менше разу на рік	Протоколи засідань КСФ (ННІ)	1 – збирається формально, фактично не може ефективно представляти інтереси студентів 2 – функціонує на постійній основі, збирається і приймає рішення	2
2.13. Представницькими органами було заслухано звіти всіх виконавчих органів стр. підрозділів	Протоколи засідань КСФ (ННІ), КСУ	1 – звітували лише частина стр. підрозділів 2 – звітування відбулось, є протокол із затвердженням	2
2.14. Студентська виборча комісія сформована без порушень ЗУ	Перевірка положень юристом, протоколи КСУ (або КСФ(ННІ))	1 – комісію сформовано представницькими ОСС 2 – комісія не містить членів, що мають конфлікту повноважень 3 – сформовано структуру комісії (комісій) з урахуванням усіх виборів та стр. підрозділів	3
2.15. Студентська виборча комісія працює, тобто провела вибори	Виборча документація, інфоресурси ОСС	1 – провела вибори вищого виконавчого ОСС 2 – провела всі необхідні вибори	2
2.16. Вищий виконавчий орган обрано шляхом прямих таємних виборів	Виборча документація, інфоресурси ОСС	0 балів – сильно порушена ідентифікація виборця або таємність / інші критичні порушення системи виборів 1 – недосконала ідентифікація виборця ТА таємність 2 – недосконала ідентифікація виборця АБО таємність 3 – обрано за чіткою процедурою без критичних недоліків	3
2.17. Виконавчі органи стр. підрозділів обрано шляхом прямих таємних виборів	Виборча документація, інфоресурси ОСС	0 балів – сильно порушена ідентифікація виборця або таємність / інші критичні порушення системи виборів 1 – недосконала ідентифікація виборця ТА таємність 2 – недосконала ідентифікація виборця АБО таємність 3 – обрано за чіткою процедурою без критичних недоліків	3
2.18. Вищий виконавчий орган збирається на засідання не рідше разу на семестр	Протоколи засідань	1 – збирається формально, фактично не може ефективно представляти інтереси студентів 2 – функціонує на постійній основі, збирається і приймає рішення	2
2.19. Вищий виконавчий орган реалізовує проекти	Протоколи засідань, інфоресурси ОСС	Оцінюється за глобальним рейтингом усіх ЗВО як відношення кількості студентів, що взяли участь у проєктах до загальної кількості.	2
2.20. ОСС публікує документацію на інфоресурсах	Інфоресурси ОСС	1 – документацію публікує лише вищий виконавчий ОСС 2 – публікують усі ОСС	2
2.21. Студенти представлені у Вченій Раді	Документи, що підтверджують це	2 – представлені у ВР на всіх рівнях 1 – представлені частково	3
2.22. Студенти представлені у КТК	Документи, що підтверджують це	2 – представлені в КТК на всіх рівнях 1 – представлені частково	2
2.23. Студенти представлені у комісіях та дорадчих органах	Документи, що підтверджують це	3 – представлені в усіх потрібних 1-2 – представлені частково	3
2.24. ОСС беруть участь у заходах (процесах) щодо забезпечення якості вищої освіти	Документи, що підтверджують це	1 – ОСС університетського рівня беруть участь у акредитаціях 2 – ОСС усіх рівнів беруть участь у акредитаціях	2
2.25. ОСС погоджують поселення, переселення та виселення здобувачів освіти	Документи, що підтверджують це	2 – погоджують на всіх структурних підрозділах 1 – погоджують, але не на всіх	2
2.26. ОСС погоджують відрахування та переведення здобувачів освіти	Документи, що підтверджують це	2 – погоджують на всіх структурних підрозділах 1 – погоджують, але не на всіх	2
2.27. ОСС погоджують правила внутрішнього розпорядку в частині, що стосується студентів	Документи, що підтверджують це	1 – погоджують, не завжди 2 – погоджують завжди	2
2.28. ОСС мають приміщення для функціонування, виділене та оснащене університетом	Документи, що підтверджують це, фото	1 – мають на рівні ОСС ЗВО 2 – мають на всіх рівнях, де це потрібно ОСС	2
2.29. ОСС погоджують кандидатури проректорів, заступників декана тощо	Документи, що підтверджують це	1 – погоджують частково 2 – погоджують на всіх рівнях	2
2.30. Старости академічних груп обрані студентами	Виборча документація	1 – старост обирають студенти 2 – обирають шляхом прямих таємних виборів	2

2. Базові критерії

Засновані виключно на законодавстві України та принципах роботи ОСС, що визначені в ньому. Вони оцінюють роботу всіх складових ОСС, що обов'язково мають існувати і працювати відповідно до Статті 40 Закону України "Про вищу освіту". Кожен із базових критеріїв оцінюється у балах і дозволяє набрати до 70 балів сумарної оцінки, проте не менше ніж 40 балів (Табл. 2). Ця категорія критеріїв оцінює зокрема:

- Вибори
- Кошти ОСС
- Робота виконавчих органів
- Контроль студентами відрахувань, поселення та інших процесів
- Включеність до вченої ради, інших органів ЗВО
- Роботу представницьких органів
- Положення про ОСС
- Акредитації

3. Додаткові критерії

Засновані на успішних практиках ОСС, які працюють у багатьох ЗВО, або на діяльності, що регламентовані

Таблиця 3. Додаткові критерії

Критерій	Індикатори	Бали	Макс. бал
3.1. Якість ведення інфоресурсів	Відношення кількості підписників на інфоресурсах до загальної кількості студентів	Оцінюється за глобальним рейтингом усіх ЗВО як відношення кількості підписників до загальної кількості студентів.	3
3.2. Робота студентських кураторів	Документи, якщо є. Фото-відео, будь-які неформальні підтвердження роботи студкураторів.	1 – студкуратори є в кожній академ. групі 2 – проводиться відбір і навчання студкураторів	2
3.3. Консультування абітурієнтів офлайн під час вступної кампанії	Документи, якщо є. Фото-відео, будь-які неформальні підтвердження роботи представників ОСС на приймальній комісії.	1 – студенти активно залучені до консультування абітурієнтів офлайн	1
3.4. Консультування абітурієнтів онлайн	Інфоресурси ОСС, чати де ОСС консультує	1 – студенти активно залучені до консультування абітурієнтів онлайн	1
3.5. Участь студентів у поселенні до гуртожитків	Документи, якщо є. Фото-відео, будь-які неформальні підтвердження роботи представників ОСС на поселенні.	1 – студенти активно залучені до поселення у гуртожитки 2 – студенти складають 50% комісії з поселення	2
3.6. Робота студентського омбудсмена	Документи, що підтверджують роботу студентського омбудсмена	1 – студентський омбудсман працює на постійній основі	1
3.7. КРК закриває кейси ширше ніж у законодавстві України	Протоколи засідань КРК, інфоресурси ОСС	1 – КРК закриває задачі, ширше за визначену законом компетентність	1
3.8. ОСС працюють у гуртожитках	Протоколи засідань, виборча документація, інфоресурси ОСС	1 – ОСС гуртожитків формально існують 2 – ОСС гуртожитків працюють, тобто збираються на засідання і приймають рішення 3 – ОСС гуртожитків мають пул відповідних функцій, які постійно виконуються	3
3.9. ОСС контролює додаткові здобувачів вищої освіти	Положення про додаткові ЗВО, структурних підрозділів, документи про склад робочих груп на структурних підрозділах та стипендії	1 – ОСС включені до виставлення додаткових балів 2 – існує прозора процедура нарахування додаткових балів, яку в повній мірі контролює ОСС	2
3.10. ОСС має зворотній зв'язок, ним користуються студенти	Сам спосіб зворотнього зв'язку, к-сть запитів	1 – зворотній зв'язок у доступному та видимому місці, ним активно користуються студенти	1
3.11. ОСС оголошували акцію протесту	Протоколи засідань, інфоресурси ОСС	1 – ОСС за потреби скористались своїм правом і оголосили акцію протесту	1
3.12. Структурні підрозділи ОСС реалізують проекти	Протоколи засідань, інфоресурси ОСС	Оцінюється за глобальним рейтингом усіх ЗВО як відношення кількості студентів, що взяли участь у проєктах до загальної кількості.	3
3.13. Діяльність ОСС за межами ЗВО	Документи, що підтверджують зовнішню діяльність ОСС: формальну комунікацію із органами влади, громадськими чи благодійними організаціями, дорадчими органами, членство у організаціях тощо	Оцінюється за глобальним рейтингом усіх ЗВО як кількість реалізованої діяльності за рік та її вплив	3
3.14. ОСС зареєстрований як громадська організація	Положення про ОСС, відповідні документи ГО, у тому числі Статут ГО	1 – зареєстрований без порушення вимог ЗУ	1
3.15. ОСС залучає додаткові кошти	Документи, що підтверджують факт залучення коштів	Оцінюється за глобальним рейтингом усіх ЗВО як відношення кількості залучених коштів до загальної кількості студентів.	3
3.16. ОСС має якісний бренд та айдентіку, мерч	Інфоресурси ОСС ЗВО	Оцінюється залученими експертами з дизайну	2

вана законодавством, але не обов'язково має. За додаткові критерії ОСС може набрати до 30 балів, проте вони не є обов'язковими до виконання (Табл. 3). Додаткові критерії оцінюють наприклад:

- Ефективність проєктної роботи
- Медіа і соцмережі
- Залучення додаткових коштів
- Бренд ОСС, мерч
- Процедуру нарахування додаткових балів до академічного рейтингу
- Роботу таких поширених проєктів як студкатори
- ОСС гуртожитків

Після оцінки конкретного ОСС ЗВО звіт будується виключно на результатах перевірки за критеріями. Невідповідність діяльності ОСС критеріям є лакмусом, що вказує на недопрацювання у певній сфері, що можна чітко прослідкувати за індикаторами. На основі цього експерти з аудиту формують для кожного конкретного ОСС рекомендовану траєкторію розвитку, що ґрунтується на законодавстві та практиці.

Для подальшої перевірки та покращення цих критеріїв планується проведення аудиту на вибірці з ОСС кількох десятків ЗВО, що становитиме не менше десяти відсотків від загальної кількості числа ЗВО та кількості здобувачів освіти в Україні.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Органи студентського самоврядування ЗВО варто розглядати як суб'єкт у сфері публічного управління та адміністрування, що представляє інтереси студентів.

Запропонована методологія оцінки ефективності органів студентського самоврядування є важливим кроком до систематизації підходів до аналізу їхньої діяльності в Україні.

Методологія базується на концепції інституційної спроможності та пропонує інструменти для ідентифікації сильних і слабких сторін організації, що відкриває можливості для побудови чіткої траєкторії розвитку. Вона включає широкий спектр критеріїв та індикаторів, що дозволяють здійснити багатогранну і детальну оцінку ОСС на всіх рівнях від академічної групи до всеуніверситетського. Методологія побудована на основі законодавства України, принципів роботи органів студентського самоврядування та їх практики, що робить її релевантною і адаптованою до потреб будь-яких українських ЗВО.

Це відкриває можливості для створення зрозумілої та прозорої системи аудиту ОСС, за потреби формування всеукраїнського рейтингу та вперше надає можливість сформувати дієвий план розвитку будь-якого ОСС на основі дослідження. Це також сприяє демократизації процесів управління в закладах освіти через інтеграцію студентів до ключових органів управління та процесів прийняття рішень.

Застосування методології має потенціал для масштабування на рівні державної політики у сфері освіти. Її впровадження може стати основою для побудови загальнодержавної системи моніторингу стану студентського самоврядування, що сприятиме підвищенню якості освіти та створенню нових можливостей для

студентства. Таким чином, ця робота є вагомим внеском у розвиток ОСС як суб'єкта громадянського суспільства та в укріплення демократичних принципів у державі.

Література:

1. Кількість здобувачів вищої, фахової передвищої освіти. (2024, грудень 3). Єдина державна електронна база з питань освіти. Відновлено з <https://registry.edbo.gov.ua/opendata/educators/>
2. Гаргун, С. (2019). Колізії в правовому регулюванні статусу органів студентського самоврядування закладів вищої освіти. Підприємство, господарство і право: науково-практичний юридичний журнал, 4, 15—19.
3. Демченко, Ю. (2015). Особливості організації студентського самоврядування у ВНЗ. Педагогічні формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах, 42, 544—550. Відновлено з <http://pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2015/42/75.pdf>
4. Добридень, А. (2013). Стратегічні напрямки діяльності органів студентського самоврядування у вищій школі. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки, 108(1). Відновлено з <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/1846/1/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F%20%D0%94%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%B8%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%8C%20%D0%90.%D0%92..pdf>
5. Ступак, О., & Козорог, А. (2014). Роль студентського самоврядування в управлінні вищим навчальним закладом. 2014. Витоки педагогічної майстерності, 14, 267—373. Відновлено з <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/4472/1/Stupak.pdf>
6. Зленко, А., & Ісайкіна, О. (2021). Студентське самоврядування як середовище формування соціокультурної активності молоді: історичний дискурс. Society. Document. Communication. Соціум. Документ. Комунікація, 11, 285—315. Відновлено з <https://doi.org/10.31470/251877600?2021?11?285?315>
7. Бірюкова, М. (2017). Особливості функціонування сучасного студентського самоврядування в Україні та країнах Європи. Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Серія: актуальні проблеми розвитку українського суспільства, 29 (1251), 36—41. Відновлено з http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/vcpiakc_2017_29_10.pdf
8. Хриков, Є., Кравченко, О., & Васиньова, Н. (2021). Світовий досвід взаємодії органів студентського самоврядування закладів вищої освіти з територіальними громадами. Держава та регіони, 1, 94-99. Відновлено з http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/1_2021/17.pdf
9. Коралевський, Я. (2016). Студентське самоуправління: Європейський досвід. Проблеми інженерно-педагогічної освіти, 50—51, 19—25.
10. Підгаєцька, А. В. (2021). Розвиток студентського самоврядування в університетах Канади (друга половина XX — поч. XXI ст.). (Монографія). Умань: Візаві.
11. Derkach, O. (2020). The influence of student self-government on the development of university autonomy

in Poland. 1, 11, 8—11. <https://doi.org/10.17721/2415-3699.2020.11.02>.

12. Kennedy, J., & Pek, S. (2022). Mini-publics, student participation, and universities' deliberative capacity. *Studies in Higher Education*, 48 (1), 63—82. <https://doi.org/10.1080/03075079.2022.2111551>

13. Cardoso, S., & dos Santos, S. M. (2011). Students in Higher Education Governance: The Portuguese case. *Tertiary Education and Management*, 17 (3), 233—246. <https://doi.org/10.1080/13583883.2011.588719>

14. Foroni, M. (2011). Student Representation in Italy. *Tertiary Education and Management*, 17 (3), 205—218. <https://doi.org/10.1080/13583883.2011.588718>

15. Michelsen, S., & Stensaker, B. (2011). Students and the Governance of Higher Education in Norway. *Tertiary Education and Management*, 17 (3), 219—231. <https://doi.org/10.1080/13583883.2011.586047>

16. Rodgers, T., Freeman, R., Williams, J., & Kane, D. (2011). Students and the Governance of Higher Education: A UK perspective. *Tertiary Education and Management*, 17 (3), 247—260. <https://doi.org/10.1080/13583883.2011.586046>

17. Pabian, P., & Minksova, L. (2011). Students in Higher Education Governance in Europe: Contrasts, commonalities and controversies. *Tertiary Education and Management*, 17 (3), 261—273. <https://doi.org/10.1080/13583883.2011.588722>

18. Pabian, P., Hundlova, L., & Provazkova, K. (2011). The Czech Republic Between Studentocracy, Academic Oligarchy and Managerialism: Are students powerful or powerless? *Tertiary Education and Management*, 17 (3), 191—203. <https://doi.org/10.1080/13583883.2011.588721>

19. Заєць, С., & Бережна, Т. (2023). Студентське самоврядування як складова автономії ЗВО: роль і функції адміністрації в розподілі повноважень. *Академічні Візії*, 22. Відновлено з <https://doi.org/10.5281/zenodo.8420286>

20. Skyba, Y., Chervona, L., & Palamarchuk, O. (2022). Student Self-Government and Its Role in Ensuring the Quality of Higher Education. *International Scientific Journal of Universities and Leadership*, 14, 127—138. Retrieved from <https://doi.org/10.31874/2520-6702-2022-14-127-138>

21. Дараган, Т., & Власюк, О. (2021). Студентське самоврядування як спосіб формування лідерського стилю поведінки та засад управлінської діяльності. *Освітня аналітика України: науково-практичний журнал*, 2, 44—55.

22. Давидюк, М. (2015). Роль студентського самоврядування у формуванні національної еліти України: політико-культурний контекст. (Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук). Київ.

23. Трибулькевич, К. (2016). Розвиток студентського самоврядування у вищих навчальних закладах України (1917—2010 рр.). (Монографія). Одеса: Купрієнко С.В.

24. Про вищу освіту. № 1556-VII. (2024). Закон України.

25. Lusthaus, C., Adrien, M.-H., Anderson, G., Carden, F. and Montalvan, G. (2002), *Organizational Assessment: A Framework for Improving Performance*, International Development Research Centre, Ottawa, Canada.

References:

1. Single state electronic database on education (2024), "Number of applicants for higher, professional pre-higher education", available at: <https://registry.edbo.gov.ua/opendata/educators/> (Accessed 25 Nov 2024).

2. Harhun, S. (2019), "Conflicts in the legal regulation of the status of student self-government bodies of higher education institutions", *Pidpriemstvo, gospodarstvo i pravo: nauково-praktychnyj iurydychnyj zhurnal*, vol. 4, pp. 15—19.

3. Demchenko, Yu. (2015), "Peculiarities of the organization of student self-government in higher education institutions", *Pedahohichni formuvannia tvorchoi osobystosti u vyschij i zahal'noosvitnij shkolakh*, vol. 42, pp. 544—550, available at: <http://pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2015/42/75.pdf> (Accessed 25 Nov 2024).

4. Dobryden', A. (2013), "Strategic directions of activities of the student self administration in higher school", *Visnyk Chernihivs'koho natsional'noho pedahohichnoho universytetu. Pedahohichni nauky*, vol. 108 (1), available at: <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/1846/1/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F%20%D0%94%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%B8%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%8C%20%D0%90%D0%92..pdf> (Accessed 25 Nov 2024).

5. Stupak, O. and Kozoroh, A. (2014), "The role of the student government in the management of higher education institution the role of the student government in the management of higher education institution", *Vytoky pedahohichnoi majsternosti*, vol. 14, pp. 267—373, available at: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/4472/1/Stupak.pdf> (Accessed 25 Nov 2024).

6. Zlenko, A. and Isajkina, O. (2021), "Student self-government as an environment for the formation of socio-cultural activity of youth: historical discourse", *Society. Document. Communication*, vol. 11, pp. 285—315. <https://doi.org/10.31470/251877600?2021?11?285?315>

7. Biriukova, M. (2017), "Features of the functioning of modern student self-government in Ukraine and European countries", *Visnyk Natsional'noho tekhnichnoho universytetu "KhPI". Seriya: aktual'ni problemy rozvytku ukrains'koho suspil'stva*, vol. 29 (1251), pp. 36—41, available at: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/vcpiakc_2017_29_10.pdf (Accessed 25 Nov 2024).

8. Khrykov, Ye. Kravchenko, O. and Vasyn'ova, N. (2021), "World experience of interaction of student government of higher education institutions with territorial communities", *Derzhava ta rehiony*, vol. 1, pp. 94—99, available at: http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/1_2021/17.pdf (Accessed 25 Nov 2024).

9. Koralevs'kyj, Ya. (2016), "Student self-government: European experience", *Problemy inzhenerno-pedahohichnoi osvity*, vol. 50—51, pp. 19—25.

10. Pidhaits'ka, A.V. (2021), *Rozvytok students'koho samovriaduvannia v universytetakh Kanady (druha polovyna XX — poch. XXI st.)* [Development of student

self-government in Canadian universities (second half of the 20th — beginning of the 21st century)], Vizavi, Uman', Ukraine.

11. Derkach, O. (2020), "The influence of student self-government on the development of university autonomy in Poland", Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Series "Pedagogy", vol. 1, no. 11, pp. 8—11. <https://doi.org/10.17721/2415-3699.2020.11.02>.

12. Kennedy, J. and Pek, S. (2022), "Mini-publics, student participation, and universities' deliberative capacity", Studies in Higher Education, vol. 48 (1), pp. 63—82. <https://doi.org/10.1080/03075079.2022.2111551>

13. Cardoso, S. and dos Santos, S.M. (2011), "Students in Higher Education Governance: The Portuguese case", Tertiary Education and Management, vol. 17 (3), pp. 233—246. <https://doi.org/10.1080/13583883.2011.588719>

14. Foroni, M. (2011), "Student Representation in Italy", Tertiary Education and Management, vol. 17 (3), pp. 205—218. <https://doi.org/10.1080/13583883.2011.588718>

15. Michelsen, S. and Stensaker, B. (2011), "Students and the Governance of Higher Education in Norway", Tertiary Education and Management, vol. 17 (3), pp. 219—231. <https://doi.org/10.1080/13583883.2011.586047>

16. Rodgers, T. Freeman, R. Williams, J. and Kane, D. (2011), "Students and the Governance of Higher Education: A UK perspective", Tertiary Education and Management, vol. 17 (3), pp. 247—260. <https://doi.org/10.1080/13583883.2011.586046>

17. Pabian, P. and Minksova, L. (2011), "Students in Higher Education Governance in Europe: Contrasts, commonalities and controversies", Tertiary Education and Management, vol. 17 (3), pp. 261—273. <https://doi.org/10.1080/13583883.2011.588722>

18. Pabian, P. Hundlova, L. and Provazkova, K. (2011), "The Czech Republic Between Studentocracy, Academic Oligarchy and Managerialism: Are students powerful or powerless?", Tertiary Education and Management, vol. 17 (3), pp. 191—203. <https://doi.org/10.1080/13583883.2011.588721>

19. Zaiets', S. and Berezhna, T. (2023), "Student self-government as an integral part of university autonomy: the role and functions of the administration in the distribution of powers", Akademichni Vizii, vol. 22. <https://doi.org/10.5281/zenodo.8420286>

20. Skyba, Y. Chervona, L. and Palamarchuk, O. (2022), "Student Self-Government and Its Role in Ensuring the Quality of Higher Education", International Scientific Journal of Universities and Leadership, vol. 14, pp. 127—138. <https://doi.org/10.31874/2520-6702-2022-14-127-138>

21. Darahan, T. and Vlasiiuk, O. (2021), "Student self-government as a way of forming a leadership style of behavior and principles of managerial activity", Osvitnia analityka Ukrainy: naukovyopraktychny zhurnal, vol. 2, pp. 44—55.

22. Davydiuk, M. (2015), "The role of student self-government in the formation of the national elite of Ukraine: political and cultural context", Ph.D. Thesis, Kyiv, Ukraine.

23. Trybul'kevych, K. (2016), Rozvytok students'koho samovriaduvannya u vyschykh navchal'nykh zakladakh Ukrainy (1917—2010 rr.) [Development of student self-

government in higher educational institutions of Ukraine (1917—2010)], Kupriienko S.V., Odesa, Ukraine.

24. Verkhovna Rada of Ukraine (2014), The Law of Ukraine "On Higher Education", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/1556-18#Text> (Accessed 25 Nov 2024).

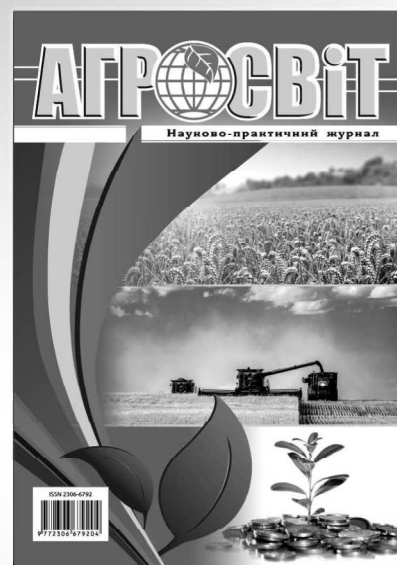
25. Lusthaus, C. Adrien, M.-H. Anderson, G. Carden, F. and Montalvan, G. (2002), Organizational Assessment: A Framework for Improving Performance, International Development Research Centre, Ottawa, Canada.

Стаття надійшла до редакції 05.12.2024 р.

АГРОСВІТ

<https://nauka.com.ua>

Передплатний індекс: 23847

Виходить 24 рази на рік

**Журнал включено до переліку
наукових фахових видань України
з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)**

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292